

ВЫЗНАЧЭННЕ ЎЗРОЎНЯ СФАРМАВАНАСЦІ МАТЫВАЦЫІ І ГАТОЎНАСЦІ СТУДЭНТАЎ ДА ПРАФЕСІЙНА АРЫЕНТАВАНАГА НАВУЧАННЯ ЗАМЕЖНАЙ МОВЕ

Л.В.Вікторка

выкладчык кафедры замежных моў

Установы адукацыі

“Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

Сучасны этап развіцця грамадства патрабуе спецыялістаў, якія маюць у структуры прафесійнай кампетэнцыі білінгвальны складнік, які робіць магчымай прафесійную іншамоўную камунікацыю, а таксама карэктную культурную самаідэнтыфікацыю, дапамагае актыўнай самарэалізацыі і стваральнай дзейнасці.

Шэраг ключавых палажэнняў Балонскай дэкларацыі накіраваныя на пашырэнне мабільнасці і забеспячэнне працаўладкавання выпускнікоў, захаванне культурнай і моўнай разнастайнасці і спецыфікі нацыянальных культур. У сучасных умовах ўніверсальнасці патрабаванняў да ўзроўня валодання замежнай мовай на агульнаеўрапейскім ўзроўні, фармаванне камунікатыўнай кампетэнцыі будучага спецыяліста, якая дазволіць яму выкарыстоўваць замежную мову як сродак прафесійнага і міжасабовага камунікавання, вызначаецца ў якасці галоўнай мэты навучання ў ВНУ [4, 7].

Ва ўмовах ВНУ, у якім замежная мова не з'яўляецца галоўным прадметам спецыяльнасці, іншамоўная адукацыя заклікана фармаваць асабовыя і прафесійныя якасці будучага спецыяліста. Выяўлена, што авалоданне лінгвістычнымі ведамі падчас прафесійнай падрыхтоўкі спрыяе развіццю аналітычнага і творчага мыслення, усведамленню магчымасцяў, схільнасцяў і інтарэсаў, выходзіць слушнае стаўленне да адукацыі і да працы, бо мы не толькі фарміруем у навучэнцаў вызначаны комплекс ведаў пра мову, як пра культурную сістэму, але прафесійныя веды сінтэзуюцца ў свядомасці як агульная карціна прафесійнага развіцця спецыяліста [3, с. 189-198]. Гэта ставіць перад сістэмай вышэйшай прафесійнай адукацыі задачы, накіраваныя на фармаванне высокага ўзроўня валодання замежнай мовай, як сродкам фармавання іншамоўнай і камунікатыўнай кампетэнцыі. Таму ўзнікае патрэба ў пошуках новых падыходаў у выкладанні замежнай мовы ў ВНУ з мэтай падрыхтоўкі спецыяліста, прафесійная кампетэнцыя якога робіцца глыбейшай, дзякуючы валоданню замежнай мовай [1, с. 30].

Сістэма бесперапыннага іншамоўнага навучання ў сферы прафесійнай камунікацыі ўяўляе сабою мэтанакіраваную дынамічную рацыянальную структуру бесперапыннага навучання замежным мовам спецыялістаў усіх профіляў ад пачатковай прафесійнай адукацыі да паслядыпломнага іншамоўнага ўдасканалення з улікам індывідуальных здольнасцяў і магчымасцяў, матывацыі і патрэб у прафесійным росце.

Агульнапрызнана, што ў сістэме бесперапыннай адукацыі найважнейшае значэнне мае развіццё пазнавальных матываў і пазнавальных магчымасцяў асобы як грунту паспяховага навучання і гатоўнасці да самаадукацыі. Працэс развіцця матывацыйнай сферы чалавека з'яўляецца цэнтральным звязом фармавання асобы [2].

Пры новай парадыгме адукацыйнага працэсу – кампетэнтнасным падыходзе – узнікае патрэба прафесійна арыентаванага навучання замежнай мове, мэтай якога з'яўляецца фармаванне прафесійна арыентаванай моўнай кампетэнцыі. Валоданне гэтай кампетэнцыяй можа служыць сродкам для фармавання высокакваліфікаванага спецыяліста.

Для арганізацыі прафесійна арыентаванага навучання педагогу трэба валодаць інфармацыяй пра стан зыходнага ўзроўня матывацыі і гатоўнасці да такога навучання. Для вызначэння ўзроўня сфармаванасці матывацыі і гатоўнасці да прафесійна арыентаванага навучання замежнай мове падаецца слушным прапанаваць студэнтам I курса адказаць на пытанні анкеты. Для таго, каб зрабіць апрацоўку адказаў студэнтаў больш зручнай для выкладчыка, мы прапануем разбіць пытанні на некалькі блокаў. Першы блок можа ўтрымліваць пытанні, звязаныя з адзнакай студэнта ўласнага ўзроўню валодання замежнай мовай. Напрыклад:

1. Як Вы ацэньваеце свае веды па замежнай мове?

а) Добрыя.

б) Не магу ацаніць.

в) Дрэнныя.

2. Ці лічыце Вы, што замежная мова:

а) цяжкая для авалодання;

б) не вельмі цяжкая для авалодання;

в) не цяжкая.

3. Як Вы думаеце, што з'яўляецца прычынай Вашых цяжкасцяў пры вывучэнні замежнай мовы?

а) Лічу, што веды ня спатрэбяцца ў будучыні.

б) Мова цяжкая для засваення.

в) Замежная мова мне не цікавая.

4. Хацелі б Вы валодаць замежнай мовай у большай ступені, чым Вы цяпер валодаеце?

а) Так.

б) Не.

в) Не ведаю.

У другі блок варта ўключыць пытанні, якія дапамогуць вызначыць стаўленне студэнтаў да вывучэння замежнай мовы ў ВНУ. Напрыклад:

1. Як Вы ставіцеся да вывучэння замежнай мовы ў ВНУ?

а) Вывучаю з вялікай цікавасцю.

б) Маю некаторую цікавасць.

в) Адмоўна.

2. Ці лічыце вы замежную мову ў ВНУ неабходным прадметам?

а) Так.

б) Не.

в) Не ведаю.

3. Вы вывучаеце замежную мову, таму што яна неабходная для:

а) будучай прафесійнай дзейнасці;

б) выканання вучэбнай праграмы;

в) для здачы экзамену.

4. Вы наведваеце заняткі, таму што:

а) веды спатрэбяцца ў будучай прафесійнай дзейнасці;

б) трэба здаваць залік або экзамен;

в) наведванне абавязковае.

5. Наведвалі б Вы заняткі, калі б яны былі не абавязковыя?

а) Так.

б) Не.

в) Не ведаю.

6. Ці лічыце Вы, што навучанне замежнай мове ў ВНУ дапаможа набыць веды, навыкі і ўменні для зносін у замежным асяроддзі?

а) Так.

б) Не.

в) Не ведаю.

7. Што замінае Вам быць актыўным на занятках?

а) Недастатковыя веды прадмета.

б) Арганізацыя заняткаў не стварае ўмоў для актыўнага ўдзелу.

в) Лягота.

Трэці блок пытанняў дапамагае выявіць ўзровень сфармаванасці матывацыі і гатоўнасці да прафесійна арыентаванага навучання замежнай мове.

1. Ці лічыце Вы, што, вывучаючы замежную мову, вы паглыбляеце свае веды па спецыяльнасці?

а) Так.

б) Не.

в) Не ведаю.

2. Дзе, на Ваш погляд, вы зможаце ўжываць замежную мову?

а) У прафесійнай сферы.

б) У сферы зносін.

в) Нідзе.

3. Ці лічыце Вы, што замежная мова з'яўляецца адным са сродкаў атрымання новай прафесійна значнай інфармацыі?

а) Так.

б) Не.

в) Не ведаю.

4. Ці лічыце Вы, што атрыманыя веды спатрэбяцца ў будучай прафесійнай дзейнасці?

а) Так.

б) Не.

в) Не ведаю.

5. Ці гатовыя Вы самастойна вывучаць замежную мову?

а) Так.

б) Не.

в) Не ведаю.

6. Ці імкнецца Вы скарыстаць кожную магчымасць (падарожжа, абмен студэнтамі, міжнародныя канферэнцыі) для павышэння якасці засваення мовы?

а) Так.

б) Не.

в) Рэдка.

Варта ўключыць таксама чацвёрты блок пытанняў, накіраваных на высвятленне інтарэсаў студэнтаў і іх прэарытэтаў пры вывучэнні замежнай мовы. Напрыклад:

1. Якой тэматыцы тэкстаў для працы на занятках Вы аддалі б перавагу?

а) Тэксты на спецыяльнасці.

б) Газетныя артыкулы.

в) Тэксты на краізнаўстве.

2. Якія заданні або спосабы заняткаў Вам больш падабаюцца?

а) Індывідуальная праца па аналізе тэкстаў на спецыяльнасці.

б) Дыскусія ў форме пытанняў і адказаў.

в) Ролевыя і дзелавыя гульні.

3. Ці лічыце Вы патрэбным выкананне прафесійна-арыентаваных заданняў, абмеркаванне праблем, звязаных з профільнымі дысцыплінамі на занятках па замежнай мове?

а) Так.

б) Не.

в) Не ведаю.

Такім чынам, прааналізаваўшы адказы студэнтаў, выкладчык адразу атрымлівае поўную інфармацыю аб ўзроўні сфармаванасці матывацыі і гатоўнасці да прафесійна арыентаванага навучання замежнай мове, а таксама прычыны, якія ўплываюць на гэты ўзровень, – стаўленне студэнтаў да вывучэння замежнай мовы, іх уласная адзнака валодання замежнай мовай. Аналіз адказаў на чацвёрты блок пытанняў дапаможа ў далейшым выбіраць метады і прыёмы працы ў адпаведнасці з прыарытэтамі студэнтаў.

Варта адзначыць, што мэтанакіраваная навучальна-выхаваўчая дзейнасць спрыяе фармаванню матывацыі і гатоўнасці студэнтаў да практыка-арыентаванага навучання. Для развіцця матывацыі дзейнасці, накіраванай на фармаванне прафесійна арыентаванай моўнай кампетэнцыі студэнтаў неабходна выразна сфармуляваць мэту і канчатковы вынік такой дзейнасці. Усведамленне студэнтамі каштоўнасці-мэты з'яўляецца вельмі важным. Каштоўнасць, з пункту гледжання педагогікі, разглядаецца як характарыстыка, у аснове якой ляжаць адносіны суб'екта да асяроддзя і самога сябе. У адукацыйным працэсе каштоўнасныя арыентацыі выступаюць у якасці аб'екта дзейнасці педагога і студэнтаў [5].

Студэнтам варта ўсвядоміць, што асноўны кірунак прафесійна арыентаванага навучання – авалоданне прыёмамі моўнаразумовай дзейнасці, навыкамі аналітыка-сінтэтычнай працы, што з'яўляецца асноўным для фармавання прафесійнага мыслення, без якога немагчыма стаць спецыялістам належнага ўзроўню кваліфікацыі.

У гэтым кантэксце ўсведамленне каштоўнасці-мэты пры навучанні замежнай мове мае станоўчы ўплыў на фармаванне прафесійна арыентаванай моўнай кампетэнцыі і ўжыванне атрыманых ведаў для павышэння ўзроўня прафесійнай падрыхтоўкі, а потым і ўжывання іх у практычнай дзейнасці. Усведамленне каштоўнасці сродкаў – гэта прыняцце і ўжыванне метадычных распрацовак і камп'ютарных сродкаў. У сукупнасці ўсведамленне каштоўнасці-мэты і сродкаў стымулюе фармаванне матывацыі і актывізуе працэс навучання замежнай мове. Фармаванне ў студэнтаў каштоўнаснага стаўлення да моўнай адукацыі – гэта адзін з механізмаў засваення асобай прафесіі [6].

Такім чынам, гатоўнасць студэнтаў да прафесійна арыентаванага навучання замежнай мове з'яўляецца ў структуры асобы не сама па сабе, яе неабходна фармаваць у ходзе адукацыйнага працэсу ў ВНУ. Гатоўнасць і матывацыя, з аднаго боку, маюць пэўныя зыходныя псіхафізіялагічныя характарыстыкі асобы (здольнасць лагічна думаць, здольнасць да вывучэння замежнай мовы), з другога боку, яны ўяўляе сабой якасць асобы, якая можа фармавацца ў працэсе вучэбна-выхаваўчай дзейнасці.

Бібліяграфічны спіс:

1. Бакшаева, Н.А. Психология мотивации студентов: Учебное пособие / Н.А. Бакшаева, А.А. Вербицкий. – М.: Логос, 2006. –184 с.
2. Булатова, Д.В. Иностранный язык как средство профессиональной подготовки студентов неязыковых вузов / Д.В. Булатова // Профессиональное образование. – 1996. – №1. – С. 78-83.
3. Кузнецов, А.Н. Психолингвистические аспекты профессионального иноязычного образования / А.Н. Кузнецов // Материалы международной научно-практической конференции «Реализация требований ФГОС в системе непрерывного иноязычного образования». – М.: АПКИППРО, 2012. – 372 с.
4. Общеевропейские компетенции владения иностранным языком: изучение, обучение, оценка / Департамент по языковой политике, Страсбург, 2001; Перевод под общ. ред. проф. К.М. Ирисхановой. – М.: МГЛУ, 2005. – 248 с.
5. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов; под ред. В.А. Сластенина. – 5-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 576 с.
6. Щербакова, М.В. Формирование ценностного отношения к языковому образованию у студентов медицинского вуза / М.В. Щербакова, Д.А. Пovalюхина // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Воронеж, 2009. – № 2. – С. 146-150.
7. European standards and guidelines for quality assurance in higher education // Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) [Electronic resource]. – Brussels, 2015. – Mode of access: https://www.eqar.eu/fileadmin/documents/bologna/ESG_2015.pdf. – Date of access: 16.02.2016.